

Babeş-Bolyai Tudományegyetem
Színház és Film Kar
Színház és Film Doktori Iskola

Habilitációs dolgozat

A dramaturg mint a színházi teória és praxis reprezentációja

Dr. Visky András docens

2018

ÖSSZEFOGLALÓ

Habilitációs dolgozatunk arra tesz kísérletet, hogy a színházi teória és a praxis viszonyát a dramaturg személyén keresztül elemezze. Kiindulási pontként a *Hamburgi dramaturgia* lessingi alapvetését tekintjük, ebben a diskurzusban ugyanis a lehető legárnyaltabban megjelennek azok a modellek, amelyek később meghatározóak lesznek, és egyre inkább teret nyernek mind a színházak intézményes felépítését, mind pedig a színházi intézményrendszer kialakulását tekintve a nyugat kultúrában. Tekintettel arra, hogy a romániai habilitációs törvény a jelölt pályáivének a kritikai elemzését, valamint a kilátásba helyezett kutatások fölvázolását szabja meg a habilitációs dolgozat témájául, a mi esetünkben is a történeti korszakolás kínálkozott a legjobb útnak. Fontos megjegyeznünk, hogy a dolgozatunk

összeállításakor nem tévesztettük szem elől a különböző tevékenységi területek és diszciplínák elemzésekor fölmerülő didaktikai nézponot, esetünkben ugyanis nem pusztán az alkotó ember vagy a teoretikus munkássága bír – ha bír – értelemmel, hanem a tapasztalatok kínálta tanítás-módszertani lehetőségek. Megjegyezzük itt, hogy akadémiai székfoglalónkat (MTA – SZIMA, Budapest, 2016. március 2.)¹ teljes egészében a dramaturg kortárs színházi kérdéskörének szenteltük, így jelen dolgozatunk felépítésében és további kutatásaink kijelölésében ez fog játszani a továbbiakban is meghatározó szerepet.

Színházi pályánkat a színikritikusként alapoztuk meg (csaknem hét évig tartó munkásságunk összefoglalását lásd a *Hamlet elindul* c. könyvünkben²), dolgozatunk első része a kritikairás szerepét, lehetőségeit mérlegeli a „teoretikus tekintet” (*theórosz*) gadameri fogalma és játék-hermeneutikai attitűdje felől, fölhívva a figyelmet arra, hogy a színikritikus ugyanúgy az előadás objektív „befejezője”, mint a nem professzionális néző, így számára szükségtelen, de filozófiai értelemben lehetetlen is a kritikairást a kívülálló, megfigyelő és a kontrollt gyakorló személy hatalmi játszójaként, és nem az előadás közvetítő-lefordító-értelezőjeként gyakorolni. Elméletileg megalapozott nézeteinket dolgozatunkban két különböző karakterű kritikával – az egyik a kritikus személyes tanúságának az írásmódjával, a másik a társadalmi-politikai kontextusban elemzett leíró értelmezéssel – illusztráljuk; mindkét kísérlet színháztörténetileg igen jelentős előadásokhoz kapcsolódik.

Dolgozatunk második fejezete – amely tulajdonképpen egy készülő összegző könyv alapvetésének is tekinthető – az adaptációt tekinti a színházi phenomenon leginspirálóbb terminusának: ennek a fogalomnak a segítségével írjuk le azokat a kutatási eredményeket, amelyek a dramaturg – író – teoretikus hármását a leginkább reprezentálják. Tekintettel a fogalom komplexitására, valamint mind a praxis, mind pedig a teoretikus diskurzusban igazolható relevanciáját, ez a fejezet kínálja a legtöbb didaktikai anyagot is, amelyből be is mutatunk néhányat (a helyszűke miatt). Ezek mindegyike a saját dramaturgi és drámaírói tapasztalatainkból születtek és váltak a tanítás eszközeivé, és a budapesti Színház- és Filmművészeti Egyetemen megvédett doktori disszertációnk továbbgondolásából születtek.

Dolgozatunk harmadik része a reménybeli további kutatásaink útját jelöli ki számunkra. Három utat veszünk számba, ezek egyike már közvetlenül a megvalósulás előtt áll, a másik a

¹ Előadásunk DVD-n a Színház és Film Kar könyvtárában a diákok számára is mint kurzuskiegészítő elérhető

² Szivárvány, Chicago – Mentor, Marosvásárhely, 1995.

Károli Gáspár Református Egyetem Rítus, Színház, Irodalom Kutatócsoporton belül végzett munkámat hivatott összegezni, ez utóbbi könyv a tervek szerint 2019-ben lát napvilágot.

A legkörültekintőbb munkát ez idő szerint a barakk-dramaturgia terminusunk kidolgozása és a színházi praxis számára is használhatóvá tétele kívánja meg. Több írásunkban is foglalkoztunk a fölvetésünkkel, ezek magyar, román, francia és angol nyelvű szövegekben már a teoretikus diskurzus részévé is válhattak, ám a szisztematikus kifejtése és a színházi praxisban (szövegértelmezés, színészi játék, rendezői attitűd, térkezelés stb.) való hasznosítása ennek a dramaturgiának az előttünk álló évek munkáját fogja jelenteni számunkra.